

In Kralingse Veer vroor een zwerver dood en feestte men na een „rijke“ begrafenis

KRALINGSEVEER - PRINS ALEXANDERPOLDER — Grote voldoening, en misschien ook een schat aan gegevens is weggelegd voor een ieder die zich de reusachtige moeite getroost om een stamboom van zijn of haar familie op te maken. Hoe verder men in generaties teruggaat, des te moeilijker wordt het om de draad vast te houden, maar des de indrukwekkender en verrassender wordt het feitenmateriaal.

Mevrouw Postmus-Goeree en haar zoon, die aan de Viervantstraat in de Alexanderpolder wonen, hebben het eindeloze geduld opgebracht om de familie Goeree tot in generaties van eeuwen her na te trekken. Maar zij hebben niet alleen de lijn van deze familie aangehouden doch zijn ook de verbindingslijnen met andere geslachten nagegaan. Het resultaat: kaartenbakken vol namen, een onafzienlijke hoeveelheid gegevens over talrijke generaties van geslachten. Reizen naar vele gemeenten tot in de uithoeken van ons land en urenlange bestuderingen van geboorteregisters, familiehistoriën, notariële en rechterlijke archieven waren (en zijn) nodig om duizenden bloed-, nabije en verre verwanten tot één „simpel“ archief te herleiden. De samenstelling van een stamboom vereist een ongelooflijk doorzettingsvermogen, dat eigen is aan de „pure-nieuwsgierige“.

Het materiaal is niet dor of droog en kan dat ook niet zijn, omdat het gaat om het leven van zovele mensen. Die mensen gaan ook weer leven in de gedachten van degenen die hun handel en wandel naspeurt. Het geluk of de ellende van families kan vaak al aan de hand van eenvoudige gegevens worden vastgesteld, als documenten ontbreken. Wanneer deze wel aanwezig zijn, wordt het werk nog boeiender. Het kost dan geen enkele moeite meer om de manier van leven in welke tijd dan ook voor de geest te halen.

De stamboekschrijvers van de Viervantstraat hebben in historische beschrijvingen en aantekeningen menig aardig relaas, maar ook vele droeve verslagen aangetroffen. Een voorgeslacht van de tegenwoordige familie Goeree woonde in het oude Kralingse Veer, de nijvere nederzetting aan de Maas. Uit documenten in het gemeentearchief van Rotterdam blijkt hoe de voorouders daar leefden. En zwart op wit staat ook te lezen, dat het toenmalige Kralingse Veer geen toonbeeld was van een gastvrije gemeenschap, maar evenmin van een armoedig dorp. De rijkdom van de bewoners was kennelijk even groot als hun gebrek aan vriendelijkheid voor alwie „van buiten“ en „vreemd“ was.

Weelderig

De mate van welstand kan vaak worden vastgesteld uit het testament van een overledene. Als de aanwijzingen correct zijn, dan hoeft mevrouw Postmus-Goeree geen vrees te koesteren dat haar verre voorouders in Kralingse Veer hun dagen in armoede hebben gesleten. Om-

streeks het jaar 1729, ruim 2½ eeuw geleden, stierf in het weelderige woonhuis dat op een steenworp afstand van het veerhuisje was opgetrokken: Stijntje Meessen Van Schravenmate, moeder van zeven kinderen en weduwe van Arij Schenk, schepen van Kralingen en veerman op de pont naar IJsselmonde. Hun zoon Ary was zijn overleden vader reeds opgevolgd als veerman. Samen met de nabijgelegen herberg leverde de veerdienst de familie Schenk geweldige inkomsten op. De begrafenis van Stijntje werd vorstelijk omfloerst: met een plechtigheid die alleen de meest welgestelden ten deel kon vallen, en met daaropvolgend een feestgelag, zoals dat louter in de rijkste kringen kon worden aangericht.

De gepeperde rekening die zoon Ary kreeg gepresenteerd, vermeldde alléén al voor de aankoop van wijnen: tien gulden, van bier: drie gulden, dit om de rouwstemming niet in een zwartgallige te doen overslaan. Ook de maaltijd zal ertoe hebben bijgedragen dat het gezelschap de rouwdag niet al te somber hoefde door te komen: zeven gulden voor vlees, één gulden voor brood en ettelijke guldens voor andere spijzen stonden daarvoor garant.

Huisraad

Merkwaardig genoeg moest Ary Schenk jr. nog tinnen schotels lenen om al z'n gasten een (welgevuld) bord voor te kunnen zetten. De registratie van de na te laten persoonlijke bezittingen van Stijntje doet vermoeden, dat in huize Schenk geen tekort bestond aan servies. Afgezien van borden en bestek, die ongetwijfeld beschikbaar waren om overnachtende reizigers aan tafel te nodigen, omvatte het huisraad al aanzienlijk méér dan voor een gezin met zeven kinderen nodig was. Meer dan honderd servetten, vijftien tafellakens en dertig zilveren lepels lagen bijvoorbeeld in Stijntjes dressoir. Voorts beschikte zij over maar liefst 157 el (ruim 100 meter) linnen, dat bij haar dood nog ongebruikt was. In haar linnenkast lagen ook 63 lakens, 61 slopen, 40 hemden, zeven rokken, vijf mantels,

Zoals gezegd had Ary Schenk jr. na de dood van zijn vader het merendeel van vaders bezittingen, het veer inclusief, overgenomen. Om het veer opnieuw voor de familie te kunnen behouden moest ook hij vader worden van een zoon. Dat geluk viel hem niet ten deel. Zijn tweede vrouw, veel jonger dan hij, schonk hem een dochter en was in verwachting, toen Ary jr. door ziekte werd geveld. Hij mocht dus niet meer meemaken, dat zijn tweede kind de verlangde zoon was.

Als derde generatie en naamgenoot zette deze zoon „Ary Schenk” de veerdienst dus weer voort. En op zijn beurt laat ook hij weer potentiële opvolgers na met zijn gezin van maar liefst twaalf kinderen! Maar nu loopt het toch anders: want deze Ary heeft er uiteindelijk voor gekozen om, tegen de traditie in, het veer over te doen aan ene Arend Breedveld voor de totale somma van: 900 gulden...

Ook nu was het misschien niet helemaal zomaar, want... Arend trouwde met Ary's dochter!

Berooid

Zuinig zijn de - door toeval? - verbonden echtelieden niet met hun bezittingen omgesprongen. Kennelijk verkwanselde Arend het hele familiebezit, want uit de annalen die van enkele jaren later dateren komt het gezin tevoorschijn als een berooid stel. Het veer werd van de hand gedaan. Arend vertrok met zijn vrouw naar noordelijker streken, waar hij een nieuw bestaan vond. Zijn kleindochter zou de grootmoeder zijn van mevrouw Postmus-Goeree.

Terug naar het Kralingse Veer van 1732, toen onze Ary Schenk jr. een welvarende veerman was. In de koude decembermaand van dat jaar heeft zich in het toenmalige dorp iets voorgedaan, waarvan iedere tegenwoordige mens huivert: een man „van buiten” kennelijk een zwerver, werd letterlijk buitengesloten en stierf in de vrieskou. De wijze waarop hij aan zijn einde kwam wordt nauwkeurig beschreven in een akte („proces verbaal” zou men kunnen zeggen) van het Ambacht Kralingen. De zwerver, „een oud, vreemd en ziek zijnd manspersoon, zich noemende Cornelis”, was drie weken in de kost geweest bij ene Hendrijntje Gommers, toen al zijn geld aan de kost-prijs was opgegaan. Derhalve moest hij het huis uit. Enkele voorbijkomende Kralingseveerders waren genegen om Cornelis aan de dijk te zetten: ze hesen hem in z'n krukken, hielpen hem over 't bruggetje en tilden hem overeind toen hij na enkele passen onderuit ging. „Je moet van de dijk zijn.” („weg van de dijk”) voegden ze hem toe; anders zou de diender hem wel met een stok weten te verjagen. Op handen en voeten kroop de doodzieke man de dijk af, waarbij hij werd gezien door veerman Schenk. „Sla mij maar dood.” riep Cornelis hem toe. Schenk liep door. Later kruisde een chirurgijn (dokter) het pad van de wanhopige zwerver. Hij voelde de pols van de zwerver en maande hem naar binnen te gaan, omdat de koude nacht hem anders het leven zou kosten. Daarna vervolgde de dokter zijn weg. De volgende morgen werd Cornelis gevonden: doodgevroren. De gang van zaken werd aan de hand van getuigenverklaringen opgetekend en het boek werd gesloten.

Uitbundig

In het Kralingse Veer kwam in 1732 een stumper op erbarmelijke wijze om het leven, nadat zo'n paar jaar daarvoor de aanwezigen bij de begrafenis van de veermansvrouw hun verdriet op uitbundige wijze van zich af hadden geschud.....

Lieflijk Kralingse Veer ... maar naast welstand heerste er ook misstand.

Het Kralingse Veer in 1760. Deze plaats was voor talrijke schilders en tekenaars een geliefd punt. In het midden van deze prent is het oude pontveer waar te nemen. Het legde de verbinding met IJsselmonde, dat links te herkennen is aan de kerk en het kasteel, waarop men vanaf Kralingse Veer (rechts) een prachtig uitzicht had. Van het monumentale pand aan de rechterzijde wordt aangenomen, dat het als herberg in gebruik is geweest. Het uithangbord wijst daarop. Het kleine gebouwtje links daarvan deed dienst als veermanshuisje.